

ДРАМАТУРГ

Валентин је деведесетих одлетео у Њујорк на програм младих драмских писаца и упознао Кели Вилијамс. У град река и мостова је стигао вечерњим летом преко Амстердама. Дочекали су га и сместили у стан на Томпкинс сквер парку.

Ушавши у собу, приметио је уредно сложене велике и мале коверте на сточићу. У великим су Американци припремили програм за двонедељни боравак, списак учесника семинара, мапу њујоршког метроа и карту за метро. У два мања нашао је четири стотине долара за џепарац и две карте: за Метрополитен оперу и за представу на Бродвеју.

– Није лоше! – тихо звизну млади драмски писац, бројећи нове педесетице. Уосталом, све трошкове боравка сносили су организатори. Новчанице је одмах стрпао у задњи џеп фармерки и почео са распакивањем торбе коју је купио на бувљој пијаци у Немачкој: пре Америке успео је тамо да присуствује сличном семинару. Прво је извукао свој лаптоп, у коме је у датотекама било неколико необјављених драма: две преведене на енглески, једна на пољски и једна на немачки. Дискови са „скинутим” програмима за полагање TOEFL-а (за случај, мотала се по глави таква мисао: ако се посрећи да се усидри у Њујорку), неколико CD-ова са омиљеним мелодијама и три филма Емира Кустурице, којима се дивио у то време. Српска кинематографија ће Валентина приближити још једном учеснику програма, Милутину Бошковићу, београдском драмском писцу и новинару. Укупно је у програм ушло пет људи: Милутин, три Африканца и он.

Након првог семинара, на коме су читали и дискутовали афрички драмски писци – Нгози из Нигерије, Ибрахим из Сенегала и Кисембо из Уганде, Валентин је схватио да му је енглески лош. Иако су Африканци говорили с акцентом, говорили су течно. Милутин је у разговору током паузе рекао да је апсолвент енглеске филологије на Универзитету у Београду.

– Мораћу да се припремим – помисли Валентин.

Већ првог дана, враћајући се након семинара, догодила му се авантура – плачка усред бела дана. Напуштајући хотел, после кратког размишљања, оставио је у соби једну новчаницу од педесет долара, за сваки случај. Остало је, луда глава, понео са собом. Округ у коме се настанио често се појављивао у криминалним хроникама града, о чему Валентин није имао појма. Организатори су вероватно остали без средстава да изаберу боље место. „Очистили” су га у Томпкинс сквер парку, неколико корака од хотела. Двојица одрпаних момака су се накачила на њега, гласно вичући и машући рукама, док је трећи, који је стајао позади, вешто извадио новац из фармерки. Валентин је открио губитак тек када је посегнуо за новцем да купи пиво у продавници.

На другом семинару није се појавио јер је цео дан преспавао у хотелу. Последња лета и промене временске зоне.

Увече се неко јавио.

Кели, студенткиња књижевности на Универзитету Колумбија, назвала је да пита да ли је добро. Девојка је била координатор Валентиновог програма. Рекао је да је преуморан од летења и да није могао да се прилагоди њујоршком времену.

– Ваше читање са господином Бошковићем – чуо је у одговору – одложено је за крај вашег боравка.

Следећих пет дана било је издвојено за упознавање земље, а сви учесници ће прво летели у Њу Орлеанс, а одатле у Лос Анђелес.

– Програм је кратак, али занимљив – промрмља Кели.

– А Сан Франциско? – упитао је Валентин.

– Не, овог пута без Сан Франциска – објаснила је Кели. – То је дефинисано програмом.

Настала је пауза.

– Ми смо на рецепцији – прекинула је тишину – и идемо у вечерњу шетњу градом. Ако желите, придружите се.

Након спавања, Валентин се осећао много боље:

– Сад ћу сићи.

– Чекамо.

Кели је седела у мекој столици окружена Африканцима. Угледавши Валентина на вратима лифта, девојка је махнула руком, а нови познаници су блеснули белозубим осмесима. Валентин је све поздравио и питао за Милутина.

– Милутин – рече Кели – изгледа да има проблема са стомаком.

Она се обратила свима са предлогом да почну ноћну шетњу градом од Бродвеја до Четрдесет друге улице.

Међутим, десило се да су се Валентин и Кели изгубили у ноћној гужви и, након што су пола сата стајали чекајући драматурге из Африке, одлучише да оду у први најбољи паб.

Повод њиховог нестанка, како је касније објаснио Нгози из Нигерије, била је потреба Ибрахима из Сенегала да мокри. А наћи место за то на Бродвеју није толико лако. Њих тројица су ушла у неко бродвејско позориште, али је обезбеђење категорички одбило да их пусти унутра. Онда им је неко саветовао да оду у *Мекдоналдс*. И тако, почели су да лутају. Ибрахим је, немајући друго решење, нашао место иза контејнера у близини вишеспратнице окружене металним скелама.

Валентин и Кели су се у хотел вратили пред зору. Први пут су се пољубили када су изашли из кафане, а онда су се целим путем љубили у метроу. Келине меке усне мирисале су на слатки бурбон који је пијуцкала цело вече.

Кели је затим ушла у своју собу и срушила се на кревет не скинувши се.

– Нећу ићи у тај јебени Бруклин.

– Добра идеја, Кели – насмејао се Валентин и покушао да се увуче поред ње. Али, она га је одбила лактом. Кревет је био узак и за двоје неудобан.

– Ви, нећу сад!

– Али ја те желим, Кеј – пет минута раније су одлучили да се зову Кеј и Ви јер су волели да скраћују имена на иницијале.

Валентин је учтиво седео неколико минута на кревету, али онда га је Кели, предомисливши се, повукла за руб кошуље – и спојили су се у дугом пољупцу.

Следећег јутра пуцала му је глава.

На ноћном ормарићу је стајала лампа, а поред ње је лежао поцепани лист из хотелске свеске са Келином белешком:

– Хвала, Ви. Видимо се ускоро. Кеј.

Погледао је на сат – било је десет ујутру. Полазак групе из хотела на аеродром Њуарк био је заказан за дванаест.

Валентин је повратио у тоалету и почео да се облачи.

Група је одлетела у Њу Орлеанс и Лос Анђелес без Кели – имала је неких нео-дложних обавеза.

Претпоследњег дана боравка у Њујорку, Валентин и Милутин су седели у кафани. Пили су пиво и слушали млитави цез. Током ове две пролазне недеље, успели су да се спријатеље. Валентина је интересовао Данило Киш, који је тек почео да се преводи на украјински.

– Значи, живео је у Француској?

– Да, да – одселио се у Париз.

– Волим његову збирку приповедака *Лауша и ожиљци*. Тамо је, знате, таква конструкција живота и смрти... и љубави.

– А када је твој авион? – упита Милутин.

– Па, знаш – одлучио сам да се не враћам.

– Заиста?

– То смо одлучили са Кели.

Милутин се вишезначно осмехнуо:

– А мене у Београду чека Нина.

– Ко?

– Нина Бошковић, моја супруга.

Прошло је седам година откако су се Валентин и Кели настанили у Алфабет Ситију. Кели је предавала драму на Колецу Хантер, а такође је режирала програм у *CUNY Graduate Center*-у. А пре две године, Кели је купила кинеског мопса, којег је шетала сваке недеље у најближем ограђеном простору за псе. Валентин је, с друге стране, сваког јутра шетао са мопсом, свраћајући на јутарњу кафу на углу Авеније Б и Десете улице. У Седмој улици, ближе Авенији Ц, некада је живео Ален Гинсберг. Кућа као кућа. Узгред, већ офуцана.

За Кели се причало да је по очевој страни била у сродству са велшким средњовековним песником племства, Јолом Гохом. Вероватно је одатле потекло интересовање за књижевност. Ни њени родитељи, ни старији брат и сестра, нису били нарочито заинтересовани за литературу.

Валентинове представе су продуцирала непрофитна позоришта, са режисерима које је Кели познавала, јер их је позивала на јавне разговоре у *CUNY*. Пробити се на бродвејску сцену још није било могуће.

На крају крајева, Валентину се допао живот слободног драмског писца. Кели је како-тако зарађивала новац, а он је седео у кафићима и писао. А када се Француз

Жан-Пјер појавио на једној од журки које је Кели повремено приређивала у њиховом стану, са надом да ће Валентинова представа успети да дође бар до *LaMaMa*, родила се идеја да се покуша пронаћи срећа у Паризу. Жан-Пјер је донео своју продукцију *Les Bonnes* Жана Женеа у Њујорк. Кели је управо развила курс театра апсурда за своје ученике, а Жан-Пјер је за Кели, како кажу, био дар од бога. Угађала му је на све начине: позивала га је да наступа на колеџу, приређивала журке – и као резултат тога, Француз је са собом понео енглеску верзију најновије Валентинове креације – *Alphabeth City*. Пре него што је Жан-Пјер одлетео кући, Келини су се замало посвађали с њим. Огорчено су се расправљали око Виолет Ледук и зашто је Жан Жене уклонио посвету из драме *Слушкиња*, која је била у оригиналној публикацији.

Жан-Пјер је у Њујорку боравио у мају, а почетком септембра Валентин је од њега добио уверавања да је успео да пронађе мала средства за превод драме на француски и да обезбеди подршку општинског културног фонда за могућу продукцију.

Ићи или не ићи – такво питање се није постављало. А крајем септембра Валентин је одлетео у Париз.

Париз га је дочекао с кишом. Сместивши се у хотел, Валентин је сачекао Жан-Пјера и отишли су у ресторан на жабље батаке. После вечере написао је кратко писмо Кели да је све у реду: био је тамо и постоји француски превод драме.

Провешће две недеље у Паризу, а онда ће отпутовати у Београд, али о томе још нема појма.

У Београд су га позвали Бошковићи.

Из главног града Србије стигла су два мејла. А он је седео у Паризу, преживљавајући на хлебу и води, и чекао да се његова представа коначно постави.

Представа није постављена јер позоришни редитељ није могао да нађе новац за представу. А обећани хонорар био је ништа више него црквица. Па и за пут од Њујорка до Париза враћена је само половина. Уз то, иако је живео у центру града, био је то хотел за студенте који су, дошавши у Француску на академску размену, могли да остану месец-два док се не скрасе. Током друге недеље у Паризу, Валентин је проводио време у кафићима о којима је некада сањао, а ноћу је лутао празним улицама. А онда се време потпуно покварило – сипило је и сипило. А он је лежао у кревету са компјутером на грудима. Жан-Пјер је само дизао руке, жалећи се на лоше финансирање културе од стране општине. Био је уверен да би, да су победили левичари, Валентинова представа дефинитивно била на листи подржаних. Почетком октобра, када није било од чега да се плати хотел, Валентин се преселио у Сарсел. Сместио се у велику двоспратну кућу, некадашњи хотел, власништво Жан-Пјеровог прадеде. Породица продајом није могла ништа да реши, а хотел је био празан. Један део фасаде, лево крило, био је обложен скелом, а неимари још нису заузеле десно крило. У напуштеној фонтани пливале су зелене алге, а сиви малтер је био прекривен прљавом маховином. Жан-Пјер је напоменуо да на другом спрату има неколико соба које су некада биле хотелске: „Можете да изаберете коју желите.” Валентин је отворио прва врата. У соби је био кревет и сто. Прозор се отварао у башту. Бацио је торбу на кревет. И, чекајући Жан-Пјеров одлазак, изашао је да купи нешто за вечеру. Сарсел је, у поређењу са Паризом, био рупа. Током прва три дана Сарсела, Валентин је покушао нешто да напише. Али није успео. На првом

спрату, лево од улазних врата, налазила се трпезарија са неколико столица и дугачким столом. Тишина је лежала на дебелом слоју прашине. Валентин је покушао да замисли како су гости доручковали за овим столом. Како су звучали њихови гласови и смех. Како су виљушке и ножеви звецкали о земљано посуђе. Одабрао је најприкладнију столицу, са којом је прошао ходником и изашао на задња врата у башту. Сео је и пушио. Башта је такође била запуштена. Ноћу се из баште чуло мјау-кање мачака које овамо долазе из суседних кућа.

Милутин се поново јавио, а Жан-Пјер је био посве кисео.

Кап која је прелила чашу стрпљења нашег драмског писца била је још једна пљачка на крају станице метроа, одакле је аутобусом стигао до Сарсела. Те вечери Валентин је остао у Паризу до поноћи и отишао последњим возом за Универзитет Сен Дени. Отишао је до аутобуске станице и почео да чека. Према распореду, најближи полазак би требало да буде за пола сата. Валентин је стајао сам испод крошње. Иза раскрснице блеснула су светла фара. Па, коначно – обрадовао се. Али уместо аутобуса, зауставио се стари рено. Ауто је прво прошао поред Валентина, али се окренуо и сустигао га. Из аутомобила су изашле две особе. Питали су нешто, али Валентин није схватио ни реч. А ови су га ударили у груди и, заврнувши му руку, извадили новчаник. Рено је појурио, а после извесног времена стигао је последњи сарселски аутобус.

Држећи се за груди, рекао је возачу на енглеском:

– *Sorry, I lost my wallet.*¹

Возач климну главом.

Кели је писала свакодневно. Писала је о мопсу ког шета сваког јутра, а затим трчи на Колеџ Хантер. Писала је о комшиници која је одведена у болницу. О младим турским драмским писцима који ће крајем новембра долетети на фестивал. О томе да се уписала у удружење за борбу против насиља над домаћим животињама. Питала је како му је тамо и какво је време у Паризу. Валентин је кратко одговорио:

– Душо, све је у реду. Представа је пред извођењем. Жан-Пјер је веома фин. Преселио сам се у Сарсел, али овде стално пада киша и постало је хладно. Јуче сам провео цео дан у Паризу.

Сваког јутра, отварајући компјутер, Валентин би себе ухватио како мисли да је Париз курвин син колико и овај јебиветар Жан-Пјер. Већ му је било мука од Жан-Пјера: *шуа, муа, шужур*. После двонедељног боравка постало је јасно да је продукција пропала.

Купио је карту за Београд и отишао из Париза.

Милутин га је уверавао да ће представа бити постављена једном или два пута и зато је инсистирао на Валентиновом доласку.

Током лета, капетан је саопштио да прелећу Мон Блан. У окну се видела планина налик на двогрбе камиле.

Милутинова супруга Нина дочекала је Валентина на Аеродрому „Никола Тесла“, јер је тог дана Милутин отишао у Нови Сад да посети болесну мајку. Пошто су Бошковићи имали један аутомобил, одлучили су да Нина узме такси да доведе госта до хотела у Косовској улици.

¹ Извините, изгубио сам новчаник.

– Срећко – поздравио их је таксиста и отворио пртљажник, али је Валентин показао да нема пртљага. Срећко је сео за волан.

– Одакле су гости? – упитао је возач.

– Из Париза – одбрусила је Нина.

– Обоје? – нашалио се Срећко.

– Не, само он.

– Не личи на Француза – наставио је Срећко показујући своју обавештеност.

– Он и није Француз.

– Охо – зевнуо је таксиста – куда?

– Косовска, хотел „Унион”.

Валентин је сео на задње седиште – кабина је мирисала на бензин. Срећко је дуго окретао дугме на радију. Коначно је пронашао радио-станицу која емитује такозвани турбо-фолк. Валентин је донекле разумео српски и могао је чак да састави неколико реченица. Нина је седела поред возача. Држала је цигарету близу усана и с времена на време се мазила њоме.

Ауто-пут до Београда пресеца кукурузна поља.

– Је ли кукуруз обран? – упитао је Валентин на српском. И помислио: „Као да ми је важно: обран или не?”

Таксиста се само насмешио.

А Нина одговори: – Али рат је изгубљен.

– Ко је изгубио? – поче возач. – А који?

И таксиста се закачио са Нином: све је ушло у расправу – партизани, четници, Тито, Милошевић, Клинтон, Босна, Хрвати, Османско царство, црвена паприка и плаво грождје. Било је јасно да Нина воли широки свет, а Срећко Србију. Уосталом, и Нина је рекла таксисти да воли Србију, ништа мање од њега. И обоје су преузели тему песме са радија:

Али сам њоносно клицђ, живела Србија!

Али сам њоносно клицђ, живела Србија!

Нина се осврнула и осмехнула као да се извињава због препирке.

– Кустурица – помисли Валентин. – Прво се свађају, па певају, а онда се грле и куну се једно другом да се воле.

У хотелској соби неко је оставио полуотворен прозор са двоструким оквиром који је излазио на двориште. Соба је била тако-тако, али Валентин је био захвалан Бошковићима на бризи. Боравак је платио позоришни фестивал, за који су почели да припремају представу.

Голубови су гугутали.

После неког времена, тешке капи кише удариле су у олуке.

Валентин је затворио прозор и помислио да је управо он донео париску кишу у Београд. Зачудо, није желео да спава, и пошто је сачекао да престане кишити, изашао је из хотела.

Сумрак је падао на град, а Валентин је кренуо у правцу Улице кнеза Михаила. У шетњи је приметио рекламу бара „Мува”.

– Чудно име – помислио је и скренуо ка Улици краља Петра.

У бару је свирао бенд Наде Павловић.

Валентин је отишао на други спрат.

Пио је вино и слушао балкански цез.

Позориште које је Милутин поменуо налазило се у округу Царева Ђуприја. Како је Нина успела да објасни приликом пута с аеродрома, то је било једно од популарних позоришних места с авангардним репертоаром и заузимало је простор некадашње фабрике шећера.

Сутрадан су Бошковићи чекали Валентина у холу хотела. Милутин је, намргођен, признао да преводилац још није успео да уради цео текст, али је Валентин инсистирао на одласку у позориште.

– Режиер је одличан – рекао је Милутин. – Надам се да ћете сарађивати.

Када је угледао режисерку Даницу Младеновић, Валентин је одмах приметио да су њени далеки преци били Османлије.

Даница је загрлила Нину и Милутина и руковала се с аутором.

– Пословна – помисли наш драмски писац.

– Јесте ли се већ привикли на Београд? – упита Даница.

– Привикавам се – одговорио је Валентин.

Представа коју су бродвејска позориштанца одбацила и која није имала среће са представом у Паризу, посвећена је парку Томпкинс сквер, односно масакру који је 1988. организовао градоначелник града против наркомана, бескућника и на дно палих боема. Валентин је за главни лик узео младу новинарку, која је неколико месеци по уредничким задацима интервјуисала становнике парка, а оног дана када је полиција упала у стихијно насеље, ненамерно се нашла у овом хаосу. Главна хероина звала се Ребека. Током интервјуа упознаје Џерија, наркомана. Распитујући се о његовом путу до дна, новинарка се заљубила. Она скује план да извуче свог љубавника из парка Томпкинс сквер. А оног дана када је Џери пристао да са Ребеком посети клинику за наркомане, парк је опколила полиција, а љубавници одлучују да се заједно одупру.

– Јесте ли чули за Капралова? – упитала је Кели након што је сазнала за план.

– А ко је то?

Дала му је књигу *Once Threere Was a Village* и новине *Village Voice* с окрвављеном главом на насловној страни.

– Шта је то?

– Ово је Капралов. Прочитај.

Прошла су три дана боравка у Косовској. Валентин се мање-више навикао на београдски центар. Барем је стигао до Цареве Ђуприје без инцидентата. Даница је одлучила да аутору покаже сценску верзију његовог дела и из неког разлога је кренула од последњег чина, када Ребеку и Џерија чека полицијски напад.

5. чин

Авјусџ. Врућина. Ноћ.

На бини се налази барикада изјарађена од металних цеви, гасака и карбонских кушија.

На врху је закачен високи шпай са белим плашном *We are fighting for freedom*.

Барикада је лево, а полицајац који плега шћа се дешава је десно.
 Ребека и Џери, зајрљени, леже на шравњаку. Поред њих неколико зашћишара
 љева љесму Роба Макјуена "The Beat Generation":

*Some people like to rock. Some people like to roll.
 But me, I like to sit around to satisfy my soul.
 I like my women short. I like my women tall.
 And that's about the only thing I really dig at all.*

Ребека (Џерију): Шта мислиш, када ће почети?

Џери: Не знам.

Ребека (слуша, гржећи шранзисшор на уху): Кажу на радију чак и то да је парк
 окружен коњичком полицијом.

Џери: Они могу. Ту осећам срање.

Ребека: Наша барикада је последња, све су очистили. Много ухапшених, по-
 вређених.

Џери: Првим и последњим је најтеже. Случајно смо били последњи.

Ребека: Кажу да је Гинсберг био овде јуче и читао песме.

Џери: Ален?

Ребека: Он.

У близини барикаде се љојављује сенка.

Полицајац 1: Види, види. Неко се пробија до њих.

Полицајац 2: Идиот. Мисли ли да ће они издржати, а да ћемо се ми повући?

Полицајац 1: О, види – прелази.

Полицајац 2: Ништа, ништа, још један пацијент болнице.

Иза барикаде замире љесма.

Џери (љишћа Ребеку, која се враћа Џерију са љакешом у рукама): Шта је то?

Ребека: Донели су нам храну.

Џери: Ко?

Ребека: Неко из суседних кућа.

Џери и Ребека јегу.

Ребека: Мислиш ли да неће напасти ноћу?

Џери: Не знам.

Ребека: Зар их није брига како људи овде живе?

Џери: Изгледа да смо их победили.

Ребека (љоново слуша шранзисшор): Преноси се говор градоначелника.

Џери: А шта ради тај идиот?

Ребека: Каже да је против спонтаних насељавања и несанитарних услова.

Џери: Парк је био мој дом две године. Упознали смо се овде. Ја ћу бранити ово
 место!

Ребека: Ја сам с тобом. (Пауза.) Шта?

Џери: Шћа?

Ребека (забаци љаву): Зашто се не виде звезде?

Џери: О чему причаш?

Ребека: Кажем да на небу нема звезда.

Џери (смеје се): У граду се звезде никада не виде.

Ребека: Зашто?

Џери: Не знам. Превише светла.

Даница је плеснула рукама и викнула:

– Стани! Пауза. Хвала вам свима. Излазећи из полумрака задњих редова, Валентин је пришао Даници.

– Па како вам се чини? – упитала је.

– Солидно.

– А декорација?

– Такође у реду.

– За сада размишљамо о костимима.

– Да?

– Па, да обучемо полицајце у униформе, или да смислимо нешто друго.

– Што се тога тиче – по вашој вољи.

– Ако желите, можете остати. Настављамо за пола сата.

– Хвала вам. Отићи ћу да се мало опустим.

– Хтео бих да разговарам с вама још мало о појединим детаљима у представи.

– Врло радо.

– Како стојите с временом сутра?

– Одговара. Бошковићи још ништа нису смислили.

– Онда да се нађемо у седам сати код књижаре „Просвета”, у Улици кнеза Михаила.

– Знам то место. Договорено.

Срели су се сутрадан.

Неко време су ишли у тишини, као да одмеравају једно друго. Представу је узела да режира по наговору Бошковића, које је познавала преко својих родитеља. Даница је од детињства сањала о Америци и Њујорку. Изрезивала је фотографије америчких градова из часописа, маштајући да их једног дана посети.

– Ништа тако не уништава човека – учио је отац младу Даницу – као везаност за једну ствар. Ћерка се с неверицом односила према очевом учењу и наставила је потајно да воли Америку. Даницу је отац увек грдио због оног чему је и сам био најсклонији. Он, бивши директор издаваштва, комуниста и власник једноспратнице у питомом крају западне Србије, мрзеће Америку после бомбардовања и бациће ћеркине исечке у ђубре. Када Даница упита оца где су јој нестали исечци, јер жели да припреми сценографију за *Alphabeth City*, чуће одговор:

– У нашој кући нема места за Америку – а завршиће с патосом – баш као у срцу правог Србина.

Када сазна да му ћерка спрема представу о Америци, престаће да комуницира с њом.

– Да ли сте први пут у Београду? – упита га.

– Да – одговорио је Валентин.

Улица кнеза Михаила била је пешачка улица. На обе стране су продавнице и галерије. Улични продавци су пекли кестење и паковали га у папирне кесе. С времена на време, могле су се видети старе Циганке како посматрају пролазнике.

– Не знам ни шта да вам понудим.

– Хајде да идемо маршрутом Данила Киша, па ћемо онда наћи неку кафану.

– Маршрута Киша? – изненадила се режисерка.

– Па, описана у причи „Ожиљци и лаута”.

– Да – са разумевањем се поставила према Валентиновом предлогу. – Онда треба да идемо у Француску 7.

На тој адреси налазиле су се просторије Удружење књижевника Србије и ресторана.

Окренули су се и отишли у супротном смеру.

Стигавши у Француску 7, одакле је Киш започео своју причу, Валентин и Даница приметили су на масивним вратима Удружења најаву о књижевном скупу на тему Косова поља. Отишли су на други спрат – чули су како се песме читају кроз одшкринута врата. Стајали су мало и, не усуђујући се да уђу у салу, отишли су.

Након лутања улицама, ушли су у кафану „Руски цар”.

– Да ли је и Киш био овде? – упитао је Валентин.

– Надајмо се да јесте.

– Значи, нисмо скренули са руте?

– Знате, мени се понекад чини – рекла је Даница у шали – да је Бог саградио Београд специјално да нам други завиде.

Валентин је имао доста среће, јер је двадесетседмогодишња Даница, по Бошковићима, важила за младу звезду српске режије. Витка, са бујном црном косом и исто тако великим црним очима, као код рибе. Недавно се вратила из Берлина с позоришног фестивала где је њена режија добила награду. Даница је тим поводом позивана у ТВ емисије, а београдска штампа је детаљно описала успех младе режисерке. Управо због тога су је странци које су сретали препознавали и поздрављали. Даници је то ласкало.

Конобар је такође препознао Даницу, окренувши се према њој када су бирали сто:

– Госпођица Младеновић може да седне тамо... крај тог прозора – показујући на најбоље место крај прозора.

– Пићемо – рече Даница – македонско.

– А шта је с патриотизмом? – нашалио се Валентин.

Даница је саветовала Валентину да наручи пљескавицу, док се она ограничила на јагњећу чорбицу и салату.

– Знате, када је Милутин тражио да прочитам вашу драму... нисам баш имала велику жељу – започела је Даница разговор након што су Валентин и она попили чашу вина да се упознају.

– Значи, свидела вам се прича о Ребеки и Џерију?

– Није само то – размишљала је Даница, тражећи виљушком суво грожђе у салати. – Ово је нека необична њујоршка прича. Усред хаоса који се приближава – љубавна прича. Просто, занимљиво.

Валентин је посматрао своју саговорницу, муљајући у себи неке мисли:

– Она тешко да може бити усамљена. Вероватно је неки глумац из трупе одавно на њу бацио око.

– Заправо – настави Даница – нешто ме је дирнуло.

– Хвала – одговори је Валентин.

Приметила је да је прожидре погледом. Женска интуиција је никада није изневерила.

– А како сте преживели бомбардовање? – изненада је упита Валентин.

– У позоришту – поправила је косу. – Мислила сам да „Шећерана” неће бити мета.

Пробе су биле у пуном јеку.

Бошковићи су предложили да се за викенд оде у манастир Милешева. Гледајући српску телевизију, Валентин је често наилазио на емисије о православној вери, манастирима и црквама. А имена српских кнежева, деспота, жупана, вођа, краљева већ су почела да му се привиђају: Бранковићи, Хребелановићи, Обреновићи, Карађорђевићи.

– А какав је то манастир? – упитао је Милутина.

– Тамо је чувена фреска Белог анђела.

– Далеко одавде?

– Па, око четири сата.

– Хоћемо ли повести и Даницу?

– Ваљда ћеш се сам с њом договорити.

Кренули су у суботу раном зором.

Милутин је за воланом, Нина поред њега. Даница и Валентин су сели на задње седиште. Док су излазили из центра, Валентин је угледао урушену зграду Министарства унутрашњих послова опасану оградом.

Даница је одмах заспала наслонивши се образом на хладно стакло. Види се да ју је марафон са пробе уморио. Валентин је хтео да јој понуди своје раме на које би се могла наслонити, али је изабрала прозор.

Почетак октобра је био још топао.

На сељачким кућама, које су путујући мимоилазили, висили су уплетени клипови кукуруза, црвене паприке, златастог лука. Ауто је гутао километре, пролазећи поред бензинских пумпи, ресторана и гостионица поред пута. Лишће дрвећа постепено је почело да жути. Дан је обећавао да ће бити сунчан. Магла ће се у праменовима лепити за хаубу тек испред Пријепоља, одакле се манастир, такорећи, руком може дохватити.

Два сата касније, када су се појавила прва брда, Милутин је напустио ауто-пут и стао у гостионици поред пута.

Нина и Даница су изашле из кола и, протежући се, пратиле знак до тоалета.

Милутин поздрави домаћина. Овај је био масивне грађе, са маркантним брковима и зеленом титовком на глави. Вртео је ручицу, пекући јагње на жару.

Мирис печеног меса голицао му је ноздрве. Стојећи на паркингу испред крчме, Валентин је гледао у околне планине. Ухватио је себе како мисли да је на тренутак заборавио на Кели, стан, мопса, вечну њујоршку вреву, као да свега тога у његовом

животу уопште није било. Хладан планински ваздух, зачињен горким димом, испунио му је груди.

Седели су у крчми. Даница је обукла топли џемпер и обмотала се шареним шалом. – Ја сам се искључила – рекла је извињавајући се. На њеној левој јагодици биле су видљиве две пруге од спавања.

– Очигледно изгледам као вештица.

После ручка кренули су даље.

У манастиру их је дочекала монахиња Милица.

Четворка је послушно пратила монахињу до цркве. Валентин је непажљиво слушао причу о манастиру и краљу Стефану Владиславу, потомку Немањића. Пра-тио је Даницу и дивио се њеној виткој фигури и лепршавом шалу око њеног врата. Милутин је, загрљивши Нину, имао времена да се код сестре распита о садашњем животу манастира, јер је о Немањићима и манастиру знао све напамет.

Даница као да је осетила страствене очи на себи, мало је застала, окренувши главу:

– Немојте заостајати, или ћете пропустити важну причу – рекла је Валентину и, смејући се, додала.

– Ми Срби вам то нећемо опростити.

– Нешто сам се замислио.

Сачекала је да се Валентин поравна с њом и, ухвативши га подруку као кавалера, самоуверено је повела напред.

У унутрашњости цркве, на источном и западном зиду, биле су видљиве античке фреске. Чак је и шапат или кашаљ деловао као одјек. На источном делу припрате – ову реч Валентин је први пут чуо с усана монахиње – летео је Бели анђео. Био је део мурала заједно са женама мироносницама, које по правилу нису биле приказане на туристичким разгледницама.

Валентин је стајао пред анђелом и гледао га право у очи, и чинило се да су очи анђела сличне очима Данице – исто тако велике и дубоке. Када су Милутин, Нина и Даница одлазили и опраштали се од сестре Милице, чуо је:

– А одакле је наш гост? – упитала је монахиња.

– Из Америке – одговара Даница.

– Православан?

– Католик, ваљда – рекла је Нина.

– А, значи Хрват?

– Још горе – одговори Милутин – Украјинац.

– Па наше је – закључила је сестра Милица. – Рус.

Увече, после низа догодовштина, стигли су до одморишта усред планинског венца. Светла су треперила у даљини. Летња сезона је завршена, а зимска још није почела. Лежаљке и пластичне столице и даље су лежале око великог базена. Највећа зграда била је ресторан са великим прозорима.

Изгледа да су их чекали, јер су прозори били осветљени, а конобар је, пребацујући се с ноге на ногу, стајао на степеницама.

Мршава власница је дошла и уместо поздрава рекла задимљеним промуклим гласом:

– Већ сам мислила да нећете доћи.

– Извините – почео је да се извињава Милутин. – Пукла нам је гума на путу.

– А којим путем сте возили?

Милутин је поменуо једно планинско село у чијој се близини догодила незгода.

– Добро сте прошли. На планинским путевима често се дешавају незгоде – и климнула је конобару, који је чекао за шанком.

– Ево кључева од три собе – рекла је власница и ставила их на ивицу стола. – Доручак од осам.

После вечере Бошковићи су брзо нестали. Милутин се извлачио на умор од пута.

Валентин, који је остао са Даницом, предложио је да седну напољу.

– Хладно је – одговори девојка.

– Можемо се умотати у ову овчју ћебад – рекао је показујући на дрвену клупу на којој су лежала наслагана.

– Ма да, док се не укочимо. Хоћете ли да се представа одржи?

– Наравно. Покушаћу да вас не замрзнем.

Свуда је био мрак. У октобарским ноћима мрак у планинама брзо пада.

Даница и Валентин су преко топлих џемпера обукли балон јакне. Базен, покривен плавом церадом, није баш пријатно мирисао.

Валентин је узео две столице, па су сели подаље од базена. Ако их је неко посматрао, виделе су се само беле пластичне столице изнад којих су дрхтала два гласа.

– Тако је мрачно свуд около. Страшно – прогунђала је Даница.

– Почели сте нешто о свом оцу.

– Он је националиста.

– Стварно?

– Када је сазнао да ћу поставити представу о Америци, престао је да комуницира са мном.

– Дуго?

– Не, пре две недеље.

– Он вас још воли.

– Не знам.

– Отац вам је веома важан?

– Био је, док нисам порасла, док га нисам омрзла.

– А сада?

– Болестан је. Потребна му је нега.

Планинским путем јурио је аутомобил. Видело се како се пробија кроз мрак и млечну маглу.

– Данице, ваше очи су као очи Белог анђела.

– Јесте ли то управо смислили?

– Не, то сам себи рекао када смо били у цркви.

– Да ли то нешто значи, Валентине?

– То значи да ми се свиђате.

– А ваша америчка девојка, Кели?

– Обмана – пролете Валентину кроз главу – Милутин се излајао о Кели. Значи, Даницу је занимало какав је његов животни статус. А шта је Милутин могао

урадити? Оћутати? Правити се лудим? И, на крају крајева, пре или касније свако прикривање ће изаћи као игла из цака.

– Да... постоји Кели – одговорио је. – Са њом сам заједно већ седам година.

– Па шта ти ја треба? – Даница се први пут обратила Валентину са „ти”.

Ставио јој је руке око рамена, а она је окренула главу, гледајући га право у очи. И тренутак касније, Валентин јој се зарио у хладна усне, полако их раздвојивши језиком.

Љубили су се толико страсно да им је на неко време у грудима понестало ваздуха.

– Зашто се не виде звезде? – упитала је Даница, гутајући кисеоник, користећи речи из Валентинове драме.

– Не знам. Превише таме.

– Време је за спавање – шапутала је Даница. – Милутин хоће да крене пре зоре, пре доручка. Рекао је да ћемо успут нешто презалогојити.

Валентин је из цепа извукао два кључа, узета из ресторана, од своје и Даничине собе.

Стиснула је Валентинов длан у песницу:

– Један је довољан...

И, веровали или не, те ноћи је изнад планина пролетао Бели анђеоло. Видели су га дежурни полицајци, али су ћутали, не говорећи никоме, јер су се плашили да ће добити отказ или да ће их затворити у лудницу.

* * *

Мопс је у ходнику режећи поздравио Валентина, а Кели је, пошто га је пољубила, упитала:

– Какво је било путовање, љубави?

Валентин је слегнуо раменима:

– Уморан од лета.

– Пица је у фрижидеру.

– Хвала, лећи ћу.

Већ на вратима Кели је изненада рекла:

– Знаш ли о чему ћеш писати следећу драму?

– Знам – одлучно је одговорио Валентин.

– Па о чему?

– О Белом анђелу.

– А-а-а – Кели није разумела и отрчала је да се бори за права животиња.

(С украјинској превео Јарослав Комбиљ)